

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1937 kl. 1 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
angående ett sammanförande till gemensam valdag
av valen till riksdagens andra kammare och till lands-
tingen.*

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 25 i första kammaren av herr *Hamrin m. fl.* och nr 45 i andra kammaren av herr *Andersson i Rasjön m. fl.* hemställles, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande sättet för ett sammanförande av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till gemensam valdag samt framläggande av förslag i ämnet till 1938 års riksdag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Vid de strävanden att nedbringa antalet valrörelser, som ledde till utformningen av gällande regler om att ordinarie andrakammarval skola förrättas omväxlande med de kommunala valen med två års mellanrum, övervägdes jämväl frågan om sammanförande till hösten ett och samma år av andrakammarvalen och landstingsmannavalen. Denna väg avvisades emellertid såsom mindre lämplig. Samma ståndpunkt har även härefter vidhållits av riksdagen, som senast år 1935 avslagit inom densamma väckta förslag om sammanförande av landstingsmannavalen med ordinarie andrakammarval till en förrättning vart fjärde år. Konstitutionsutskottet framhöll då i sitt till grund för riksdagens beslut liggande utlåtande (nr 7) i ämnet, att vissa av de synpunkter, som anförts till stöd för förslaget, icke torde kunna frånkännas betydelse. Emellertid kunde enligt utskottets mening avgörande erinringar resas däremot. I viss omfattning gjorde sig sålunda även andra synpunkter gällande vid landstingsmannavalen än vid andrakammarvalen. Sannolikhet förelåge för att denna olikhet skulle försvinna genom ett sammanförande av de båda slagen av val till en gemensam valförrättning. Vidare kunde en viss tillfällig folkstämning göra sig gällande och trycka sin prägel på ett val, vilket kunde vara mindre lyckligt redan då det gällde ett enda val. Detta bleve i ännu högre grad fallet, då det vore fråga om samtliga de val, som direkt eller indirekt vore utslagsgivande för riksdagens sammansättning. Förslagets realiserande skulle vidare medföra den olägenheten, att den förskjutning inom väljarkåren, som under loppet av fyra år kunde inträffa, icke utan en upplösning av andra kammaren med säkerhet kunde konstateras under hela denna tid. Det vore enligt utskottets mening också av värde, att urväljarna till riksda-

gen icke alltför sällan sattes i tillfälle att deltaga i val av rikspolitisk betydelse. Eljest förelåge fara för att hos dem skapades likgiltighet för det politiska livet, ett förhållande som icke kunde vara till gagn för ett demokratiskt statsskick. Ett sammanförande av landstingsmannavalen med andrakammarvalen skulle dessutom kunna leda till att första kammarens konstitutionella ställning undergrävdes. Detta kunde inträffa i viss omfattning redan genom att landstingsmannavalen förlorade sin särprägel i förhållande till andrakammarvalen, men i ännu högre grad genom att principen om första kammarens successiva förnyelse allvarligt skulle kunna rubbas. En regering, som haft framgång vid de samtidigt förrättade valen, skulle nämligen kunna frestas att upplösa första kammaren i syfte att stärka sitt parlamentariska underlag.

Motionärerna hava visserligen anfört vissa beaktansvärda synpunkter till stöd för sitt förslag om landstingsmannavalens sammanförande med ordinarie andrakammarval. Men vägande erinringar kunna, såsom utskottet år 1935 framhöll, också resas däremot. Den ståndpunkt, utskottet då intog i den föreliggande frågan, äger därför fortfarande fog för sig. Vissa nya omständigheter kunna nu också anföras emot förslaget. Sålunda infördes så sent som föregående år bestämmelser i kommunallagarna om obligatoriskt sammanförande av landstingsmannavalen och stadsfullmäktigevalen i samtliga städer till en och samma dag. Denna reform har ännu icke prövats till sina praktiska verkningar. Vidare antog förra årets riksdag såsom vilande förslag till grundlagsändringar, enligt vilket elektorsinstitutionen skall avskaffas och första kammarens ledamöter åter väljas jämväl av stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting. Detta förslag har ännu icke gjorts till föremål för förnyad prövning av riksdagen. Skulle emellertid den här åsyftade grundlagsreformen genomföras och landstingsmannavalen, men också endast dessa, på sätt i motionerna föreslagits sammanföras med andrakammarvalen, bleve följd, att stadsfullmäktigevalen i de större städerna, vilka alltså komme att få betydelse för första kammarens sammansättning, forfarande komme att förrättas annat år än de till en valförrättning sammanförda landstingsmänna- och andrakammarvalen. Motionärerens syftemål skulle alltså icke fullständigt nås utan att även dessa primärkommunala val komme att omfattas av reformen och sålunda frigjordes från sitt nuvarande samband med övriga sådana val.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 februari 1937.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar Hallén, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Sandegård, Källman, Carl Lindmark, Karl Bodin, Nils Andersson, Anton Petersson, Elon Andersson, Andersson i Igelboda, Lindskog*, Bengtsson, Vougt*, Holmbäck, Lundqvist, Andersson i Malmö, Fält och Johansson i Tvååselet.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Elon Andersson och Holmbäck, som anfört:

»Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att undersöka möjligheterna att hindra en alltför stark politisering av de kommunala valen och samtidigt inskränka antalet stora politiska kraftmätningar. Om landstingsmannavalen förläggas i samband med riksdagsmannavalen, torde både på landsbygden och i flertalet städer kommunalvalen komma att förrättas under en vida lugnare stämning och rent kommunala synpunkter få göra sig gällande i högre grad än nu är fallet. Partiernas riksledningar skulle knappast anse det löna mödan att uppbringa en stor apparat för rent kommunala val. Både det kommunala och det politiska livet skulle vinna därpå och de nu så betungande valkostnaderna kunna avsevärt begränsas.

De väsentliga av de skäl, som av konstitutionsutskottet anförts för avstyrkande av motionerna ha redan bemötts, dels av herrar Bergman och Olsson i Mora i deras reservation till utskottets utlåtande nr 7 vid 1935 års riksdag, dels i nu föreliggande motioner, till vilkas motivering vi hänvisa. Gentemot utskottets anmärkning att landstingsmanna- och riksdagsmannavalen förete åtskilliga olikheter, vilja vi understryka, att frågan gäller, huruvida landstingsmannavalen med hänsyn till sin reella karaktär stå närmast de i särskild grad politiska eller de kommunala valen, och med vilka de följaktligen böra förenas. För vår del finna vi som nämnts starka grunder för ett sammanförande av landstingsmanna- och riksdagsmannavalen. Ej heller de nya skäl, utskottet i år anfört, kunna anses bärande. Att man ännu ej hunnit erfara de praktiska verkningarna av den 1936 införda regeln om sammanförande av landstingsmanna- och stadsfullmäktigevalen i samtliga städer till en och samma dag, kan icke vara ett skäl mot en utredning i det syfte, motionerna avse. Detta sammanförande var motiverat av andra skäl än att söka minska den politiska spänningen kring de kommunala valen och kan icke leda till att de kommunala valrörelserna få en politiskt sett lugnare karaktär. Ej heller kan avskaffandet av elektorsinstitutionen vara till hinder för en sådan utredning, då genom nämnda institutions avskaffande spänningen kring de kommunala valen omöjligan kan ha minskats. Huruvida stadsfullmäktigevalen i de städer, vilkas fullmäktige bliva valmän till första kammaren, böra

äga rum samtidigt med riksdagsmänna- eller landstingsmannavalen, är ett spörsmål som det tillkommer den blivande utredningen att lösa.

Vi hemställa därför att riksdagen ville besluta

att med bifall till föreliggande motioner hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande sättet för ett sammanförande av valen till riksdagens andra kammare och valen till landstingen till gemensam valdag samt framläggande av förslag i ämnet till 1938 års riksdag.»
